

BAKONYI ISTVÁN

AKINEK A VERSEIT MONDANI KELL

(VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ: EREIMBEN AZ IDŐ)

Vári Fábián László az ősi énekmondók, s talán a sámánok és táltosok kései utóda. A népdalhatások, a közéletiség, a kárpátaljai kisebbségi sors, a történelmi érzékenység, a szabadság-szerelem-haza hármassága: mind-mind forrásai költészetének. A verstan pontos ismerete és fölhasználása, a kulturrált hang és a hagyomány tisztelete ugyancsak jellemzi versvilágát. A fenti minőségek és értékek ugyanakkor nem borítják el ezt a lírát, sokkal inkább azok sokszínűsége jellemzi.

Ereimben az idő c. kötete ezeket igazolja, korábbi és újabb műveivel. A tragikus és komikus elemek gazdagságával. Van itt keserűség és fájdalom, de azok feloldása is jelenvaló. Kötetnyitója, *Az alagút végén* így jelzi mind ezt: „Az alagút végén / hideg lesz nagyon. / Szellőt, madarat / nem ringat a lomb. / Az égen fóka- / nyájak legelésznek, / a bronzba hült hold / nyakukban kolomp.” Ez a hangütés máris fölmutatja jellegzetes hangját, irányultságát. Azt is természetesen, hogy – miként a költők és a hétköznapi emberek egyaránt – nem menekülhet ő sem a múltó idő fogvatartó erejétől. Hogy egy kis szójátékkal éljek: az ereiben jelenlevő időtől. S éppen a kötetcímét is adó vers utal minderre, azon kívül, hogy egyben szép önarcképet is kapunk általa. Szó van itt a szülők példájáról, a létezés folytonosságáról. Látjuk itt is, hogy költőnk megkísérli a lét teljességének megragadását, az egyéni és közösségi sorskérdéseket sem megkerülve.

Egészen odáig igaz mindez, hogy *A Gikhon partján* című, egyik legfontosabb művében a világteremtés mozzanatát is megidézi, miközben arról ír, hogy „Az idő vén malma leállt egy percre - / a program észlelte / a durva hibát.” Vagyis a teremtett világ tökéletlenségét, és mindezt oldotta fel az, amit a vers befejezésében olvasunk: „Hát újból az igére fordult a nyelve, / s elküldte a földre / az Úr a fiát.” A rím is sokatmondó: a hibát az elküldött fiúnak kell kijavítani. És jól tudjuk: ez nem mással történt meg, mint a kereszthalállal. A megváltás reménye és a csodálatos áldozata idéződik meg ezáltal. Itt nem oly

feszes a forma, mint legtöbbször, ahol is a dalforma jeles megújítóját látjuk Vári Fábián Lászlóban, aki ily módon a nyugatosok és József Attila örököse, s többek között Bella István sorstársa. A folklórral is foglalkozó költő tevékenységének értékes következménye sok-sok verse. Klasszikus szépségesszéménye nyilvánul meg így, zeneiségben, ritmusban, színes rímekben, strófákban. Néhol már-már elveszünk a verszenében, ám aztán visszatalálunk a gondolathoz. Könnyedség és játékoság jellemzi, egészen a pajzánságig.

Visszatérő mozzanat a szülők emléke, a már jelzett kötetcímadó versen kívül is, például a *Már ma éjjel* soraiban. „Tíz éve nem lelem apámat, / s anyám is bolyong öt kis éve. / Lidércfelleg nyomja a mellem, / cserepese-dik holdam fénye. / Nem tudhatom, hová lehetek. / Talán magamon kívül voltam, / mikor a kocsi megjött értük. / Szólj, aki láttad őket holtan.” A személyes fájdalmak aztán kitágulnak történelmi és egyetemes, sőt, kozmikus körökig. Így lesz a végtelenség része az egyedi ember, az, akinek a távozása oly keserves. Nem idegen költőnkől a balladisztikus hang sem, miként ezt pl. az *Aztán visszatért* c. versben látjuk.

Nem véletlen, hogy Balla D. Károly úgy gondolja, hogy ez az életmű besorolható a népi gyökerű és nemzeti elkötelezettségű magyar poézis élvonalába, vagy ahogy Jánosi Zoltán látja a „sorstudatosító” verseket. Valóban van ebben az életműben dac a történelmi rombolással szemben, és van szándék az anyanyelv megmaradásáért folytatott küzdelemben, a mégoly mostoha viszonyok között is, illetve éppen ezért. Közvetve vagy közvetetten erről tanúskodik a *Halál ellen* ciklus számos költeménye is. Az elmúlás rejtelmek, személyes hangvétel, istenkeresés – ilyen szavak és fogalmak jutnak az olvasó eszébe mindeközben. Olyan alkalmi versek ezek, amelyek egy-egy jóbarát és kortárs (halottak és élők) alakját idézik föl, ám érvényességi körük messze túlmutat az „alkalmon”. Áruklodnak is szerzőnk vonzódásairól: József Attila, Nagy Gáspár, Utassy József vagy éppen Jókai Anna, Oláh János, Jánosi Zoltán van a szereplők között. Van úgy, hogy a mű főszereplőjének hangját is fölfedezni véljük, s másutt is érzékeljük a drámaiság, a feszültség és az érzelmi azonosulás jeleit. Egy jellemző részlet a József Attilának ajánlott *Nyolcsorosokból*: „Cirógassák fel jázminok, / várjon rá vasalt ing, hófehér. / S ha egyszor megfordul a test, / a sebből buzogjon rózsavér.”

S amikor a fiához, Zoltánhoz ír verset, akkor is messze túlmutat a szűkebb körökön. Nemzedékeken ível át a gondolat, ami érintkezik a teremtéssel és a történelemmel is. Intenzív képviség, szenvedély jellemzi. Aztán találunk „lágyabb énekeket” is, hiszen az is kell nekünk... Ha lehet, még

csiszoltabb a forma, még dallamosabb a dal, méghez a „szerelemre hangolt citerán”. Könnyedén és szépen. S van úgy, hogy a férfi vallomása lesz kitarulkozó, az önismeret és a bocsánatkérés beiktatásával.

Vári Fábián László szerepvállalása persze fölvet néhány kérdést a költő, a költészet mai lehetőségeivel és jelentőségével kapcsolatban. Ő a legnemesebb hagyomány útját járja, sokak szerint azonban nem ez a legjárhatóbb út napjaink irodalmában. Ám éppen ez a sokszínűség jelenkorunk egyik legfontosabb értéke, igazolván, hogy egymástól eltérő hangok és felfogások is lehetnek érvényesek. A maga területén ilyen érvényes hang a Vári Fábiáné. Életről, halálról, szerelemtől, nemzeti sorsról szól ez a hang. Sok húron játszik a költő, egészen odáig, hogy már akárt Villont is eszünkbe juttatja, ha a forrásokról gondolkodunk. (Ez utóbbira példa a *Kátai Mihály műtermében* alcímet viselő *Pasztorál*.) Egyben ezzel elő is készíti a záró ciklus könnyedebb, humorral átítatott műveit. Vannak itt játékos, pajzán strófák, van *Népdal*, és van rengeteg ötlet. Belebújik Csokonai bőrébe, másutt meg Petőfi-motívumokat használ fel. S a végső összegzés: „S ha majd a halál mellém fekszik, / fog-e majd nekem kelleni? / Csak ne legyen túl hideg a lába, / s legyenek kedvemre mellei.” Frappáns, kissé groteszk záróakkord ez.

A sorssal néz szembe az ilyen költő, kajánul és kendőzetlenül. Ez is értéke Vári Fábián László lírájának.

(*Magyar Napló*, 2015.)